

Tillykke Ørsted

Romere, keltere og Frankrig

Af Peter Ørsted

304 sider ill.

ISBN 978-87-89632-39-1

Forlaget Tidsskriftet SFINX

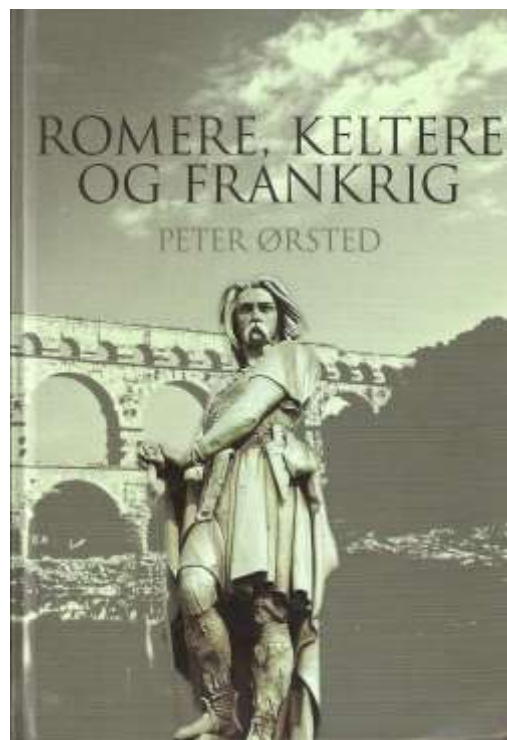
Vejl. udsalgspris 350 kr.

Af Torben Svendrup, ph.d.

Peter Ørsted har gjort det igen, skabt en bog som både er spændende og på et højt fagligt niveau. Her som i bøgerne: *Romerne, Gajus Julius Cæsar og Nero – kejser i Rom*, har Ørsted en fortællestil, hvor det komplicerede stof bliver leveret på en frisk og vedkommende måde. Man kan mærke, at Ørsted er en forfatter, der har lyst til at fortælle - det virker smittende på læseren. Men denne bog er langt mere end en god fortælling, den er også langt mere end en god fortælling om en periode i fransk historie. Den bog læserne sidder med, fører dem ind i et af antikhistoriens store problemer: hvordan kunne romerne holde sammen på et gigantisk imperium med relativt få ressourcer. Ørsted skriver selv, at målet med bogen er bredere end en fortælling om en periode i fransk historie, han vil mere: "*Hvordan kunne det – på det generelle plan - lykkes at forene to så vidt forskellige kulturer som den keltiske/galliske og en italiensk-romersk? At finde svaret på disse dels evige spørgsmål er denne bogs egentlige emne.*"¹ Denne problemstilling går igennem bogen som en rød tråd, og forfatterens svar kommer på bogens sidste sider. En væsentlig del af svaret er trygheden. Bogens afslutningsord er *quid pro quo* – noget for noget.

Vejen frem til denne konklusion går gennem bogens 9 oplagte kapitler, der viser en meget stor bredde i forfatterens viden og interesse. Der er kapitler om emner som metal, salt, vand, religion og selvfølgelig politik og erobring. Denne bredde af emner er med til at skabe et samlet billede, der selvfølgelig er sammensat af en lang række små brikker og med store hvide pletter. Som Ørsted selv skriver, så har vi ingen parametre som bruttonationalprodukt, handelsbalance, levealder og sygdomsstatistikker, og vi kan heller ikke følge sager i aviserne.²

Bogen bygger både på skriftlige og arkæologiske kilder. Dette er med til at give en god balance i fremstillingen. Gennem det arkæologiske materiale lader Peter Ørsted den keltiske kultur komme til orde. Men som han selv siger, så giver de arkæologiske kilder mulighed for at fastslå: "*at de antikke mennesker spiste af*

¹ Romere, keltere og Frankrig p. 25

² Romere, keltere og Frankrig p. 274

tallerkener, men ikke hvad de tænkte, mens de spiste. Det kræver skriftlige kilder.”³ Der er to antikke forfattere, Cæsar og Strabon, der har givet os en større sammenhængende historisk fremstilling om kelterne. Herudover er der hos en stribe forfattere spredte kommentarer, f.eks. Tacitus og Dio Cassius. Ørsted har et solidt kendskab til de romerske kilder, og de bruges med stor indsigt men også med forsigtighed. Ørsted bruger mange citater bl.a. fra Cæsars Gallerkrigen – det er med til at give fremstillingen autenticitet. Hvert citat afsluttes med en præcis henvisning til, hvor det er taget fra. Det er alle tiders, når man har valgt at bogen ikke skulle have noter.

Cæsars Gallerkrigen bruges bestemt ikke uden refleksioner. Lad mig tage et enkelt eksempel. Ørsted bruger bl.a. Gallerkrigen 6.11 til at beskrive det galliske samfund. Her forklarer Cæsar sit publikum i Rom, at: ”*Ingen stormand vil nemlig tåle, at nogle af hans undergivne bliver undertrykt eller forfulgt.*”⁴ Det er jo et samfundssystem, der ligger ganske tæt op ad det romerske Clientela-system – måske for tæt. Til dette bemærker Peter Ørsted, at Cæsar måske kalkulerer de romerske forhold over på kelterne. Ørsted bruger også beskyldningen mod gallerhøvdingen Vercingetorix om, at han vil være konge, til at vise at det i romersk praksis var ganske normalt at anklage en modstander for at stræbe efter kongemagten. I den romerske republik var der lighedspunkt mellem kongemagt og simpelt tyranni. Med andre ord bliver galleropstanden på denne måde elegant lagt ind i en romersk politik, en ramme som den romerske læser har kunnet forstå. Den galliske leder er med disse få bemærkninger blevet placeret som et frygteligt menneske.

Det er et kendetegn ved store dele af Ørsteds forfatterskab, at han sætter teksten i forhold til en række romerske begreber. Det er heldigvis også tilfældet med denne bog. Metoden er med til at trække antikkens historie op i vores forståelsesramme ved at vise, at begreber opfattes forskelligt over tid. I denne forbindelse vil jeg fremhæve Ørsteds behandling af begrebet frihed, *libertas*. I bogens sidste kapitel *afrunding* tager han fat i begrebet *libertas* og fastslår, at det antikke frihedsbegreb primært var et overklassefænomen. *Libertas* sættes i forbindelse med *dignitas* (ære/værdighed) og *justitia* (retfærdighed) og anskues dermed som et elitært – etisk begreb for den romerske overklasse. Denne opfattelse af *libertas* er jeg ganske enig i. Begrebet sættes derefter i forhold til den berømte frihedsproklamation fra den galliske høvding Vercingetorix.⁵ På samme måde som for romerne er der tale om frihed for en overklasse, og det var vel at bemærke denne overklasse, der blev integreret med romerne.

Et andet vigtigt perspektiv ved denne bog er, at forfatteren inddrager en lang række vigtige elementer til belysning af romaniseringen af Gallien. Et godt eksempel er bystaten. Her forklares ganske kort, hvad en bystat er i antikken. Tidligere har Ørsted været inde på forskellen mellem den græsk/romerske by og den galliske by (*oppidum*), hvorefter bystaten ses i forhold til romersk administrationspraksis og brugen af lokalbefolkningen.

Ørsteds kapitel om den keltiske religion *Med gudernes hjælp* er en spændende del af bogen. Forfatteren tager fat i de elementer, som man kunne forvente: druider, menneskeofringer, gudernes navne og relation til de romerske guder. Men der bliver også brugt en del plads på *Gundestrupkarret*, som blev fundet ved Års i Himmerland. Her går Peter Ørsted tilbage til Ole Klindt-Jensens opfattelse, at karret blev fremstillet i det nordvestlige Gallien. Den nyere forskning har placeret det i det thrakiske område. Ørsted sandsynliggør sin

³ Romere, keltere og Frankrig p. 79

⁴ Romere, keltere og Frankrig p.89

⁵ Cæsars Gallerkrig 7. bog

opfattelse på en overbevisende måde. Dette er ikke uden betydning, idet den indre billedfrise viser en religiøs procession, som Ørsted ser som en gengivelse af et keltisk renselsesritual.

Dette kapitel om den keltiske religion i Gallien er væsentligt og et fint eksempel på, hvordan forfatterens store kendskab til romersk litteratur – ikke mindst Tacitus – sammen med de arkæologiske fund skaber en syntese, som virker sandsynlig.

Noget af det der gør denne bog speciel læsevenlig er, at vi møder mennesket Peter Ørsted midt i den historiske fortælling. Han tager læseren med ind til sin rejse rundt i Frankrig. Beskriver at det er vanskeligt at finde vej, giver sit syn på de populære arkæologiske parker, varmen og frokost. Nogle steder får man en kørselsvejledning – han brokker sig over den franske skiltning. Dele af bogen er som en god rejsebeskrivelse, men det tager aldrig overhånd – det er et faghistorisk værk man sidder med. Brugen af sidehistorier gøres elegant, det fjerner på ingen måde det historiske fokus, næsten tværtom er det med til at give bogen en ægthed og dermed gøre teksten vedkommende for læseren. Det er desværre alt for få historikere, der har modet til at bruge denne formidlingsform.

Der er en ting man savner ved denne bog, det er noter. Det er godt at forfatteren har indlagt præcise henvisninger under de antikke kildecitater, men det er ikke nok. Denne bog ville vinde ved, at den var udstyret med et noteapparat. Den brug og det kendskab som forfatteren har til kildematerialet, ville gøre et noteapparat anvendeligt for alle der arbejder med denne periodes historie. Når Ørsted f.eks. nævner Claudius' berømte tale i senatet vedr. optagelse af gallere i senatet, ville det være rart at vide hvilke kilder, der bruges til dette. I dette tilfælde er det formodentlig både den berømte Lyon-tavle (som nævnes på bogens sidste sider⁶) og Tacitus.⁷ Det er lidt ærgerligt med den frygt danske forlag har for noter.

Dette er en flot bog, den præsenterer sig med et overflødhedshorn af farvefotos, hvoraf mange er af en meget høj kvalitet. Men billedredaktionen har ikke alle steder været lige heldig. Lad mig give et par eksempler – Cæsar vises med en buste fra Glyptoteket. Denne buste har gennem de sidste 10 år forestillet først Cæsar, så Sulla, så Cæsar igen under Kleopatra-udstillingen. Og nu er busten, nok mere rigtigt, blevet til en ukendt romer. Hvorfor bruger man ikke i bogen en anden buste, f.eks. den fra Vatikanmuseet eller den såkaldte grønne Cæsar fra Altes Museum i Berlin? Et andet eksempel: den såkaldte Vix Krater. Ørsted bruger en del plads i brødteksten på at fortælle om dette fund. Men billedmæssigt bliver man spist af med to små fotos. Til gengæld vises en række fotos i helside, som ikke har en central betydning for teksten. Hertil kommer at billedteksten er sat med meget små typer, som ældre mennesker næppe vil kunne læse. Men ikke kun billedredaktionen lader noget tilbage, bogen er forsynet med et indeks, som lader meget tilbage i forhold til de fine registre, der normalt har præget Ørsteds udgivelser.

På mange måder udfylder denne bog en alvorlig mangel i dansksproget litteratur om den romerske oldtid. Alt for ofte beskæftiger man sig med Rom, til nød med Italien men ikke med det romerske imperium. I sin bog "*Romerne*" tog Ørsted læseren med rundt i dele af det romerske imperium. Med denne bog har vi fået en grundig fremstilling ikke kun af romerne i Gallien, men også af kelterne – for som Ørsted selv slår fast, så er benævnelsen romer en juridisk term og ikke en etnisk term.

⁶ Romere, keltere og Frankrig p. 273

⁷ Tacitus Annals bog 11 23-25, dog nævner Ørsted sidst i bogen Lyon-tavlen p. 273

Bogen er forsynet med et appendiks der består af en kort redegørelse for kilder, både skriftlige og ikke skriftlige, samt en usædvanlig brugbar litteraturliste, der er opdelt efter lokaliteter og emner. Det er en god ide. Og endelig indeholder appendikset en fortegnelse over illustrationer samt et indeks.

På mange måder former bogen sig som en rejse gennem antikkens Gallien. På den rejse viser Ørsted læseren både keltisk og græsk/romersk kultur. Gennem bogen præsenteres vi for denne vigtige del af den franske historie gennem religionshistorie, økonomisk historie, politisk historie og hverdagens kulturhistorie. Bogen er spændende og vedkommende for den, der er bare lidt interesseret i romersk historie. For fagfolk er bogen tankevækkende, og den tvinger læseren til at tænke sig om atter en gang.

Det er en god bog, der absolut kan anbefales.